

Metodyka pracy adwokata i radcy prawnego w sprawach przestępstw oraz wykroczeń drogowych

Wydanie 3.

Przejdź do produktu na ksiegarnia.beck.pl

Wstęp

Zagadnieniom przestępstw i wykroczeń drogowych poświęcono dotychczas wiele opracowań w literaturze przedmiotu. Dlatego też Czytelnik, patrząc na kolejne „podobne” opracowanie dotyczące prezentowanej problematyki, mógłby czasem zadać sobie dwa pytania – *primo*, po co następne studium dotyczące omawianego tematu, *secundo* – co Autor może przedstawić jeszcze jako *novum* w prezentowanych kwestiach? Nie chcąc pozostawić tych rozważań niewyjaśnionych, należy od razu udzielić na nie wyczerpujących odpowiedzi.

In principio warto wskazać, że biorąc pod uwagę wszystkie rozdziały z części szczególnej Kodeksu karnego, okazuje się, że **z rozdziału XXI pt. „Przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji” sądy skazują najwięcej osób**. W okresie **od 2002 do 2018 r.** było to aż 1 993 169 prawomocnie skazanych osób (jako czyn główny). Łącznie skazanych ze wszystkich rozdziałów części szczególnej Kodeksu karnego było 6 504 038. Oznacza to, że **procentowy udział skazanych za przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji w okresie przedmiotowych 17 lat stanowił 30,65% wszystkich przestępstw z Kodeksu karnego**. Co więcej, w praktyce polskiego wymiaru sprawiedliwości szybko okazało się, że **przestępstwo z tego rozdziału – a mianowicie z przepisu art. 178a KK (prowadzenie pojazdu w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego) – jest najczęściej osądzanym przestępstwem wydziałów karnych w całej Polsce**, biorąc pod uwagę nie tylko całą część szczególną Kodeksu karnego, ale również przepisy innych ustaw (przykładowo ustawy z 29.7.2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii). Przez 17 lat, tj. w okresie od 2002 do 2018 r., **prawomocnie skazano z przepisu art. 178a KK (jako czyn główny) 1 815 549 osób**. Z kolei tylko z dwóch wybranych wykroczeń przeciwko bezpieczeństwu i porządkowi w komunikacji – art. 86 KW (spowodowanie zagrożenia bezpieczeństwa w ruchu drogowym) oraz art. 87 KW (prowadzenie pojazdu mechanicznego w stanie po użyciu alkoholu lub podobnie działającego środka, a od 9.11.2013 r. obejmującego także prowadzenie w stanie nietrzeźwości pojazdu innego niż mechaniczny) w latach 2001–2014 skazano prawomocnie 1 069 454 osoby. Wskazać należy, że wszystkie ww. obliczenia są własne i zostały dokonane na podstawie danych MS, natomiast brak jest dostępnych nowszych statystyk w powyższych kwestiach.

Każdy obrońca i pełnomocnik – niezależnie od dziedziny prawa oraz tematyki spraw, jakimi się na co dzień zajmuje – powinien być rzetelnie przygotowany do wykonywania swojego zawodu. W praktyce popełniane są niestety liczne

błędy, zarówno w postępowaniu przygotowawczym, jak i jurysdykcyjnym. Ważne jest, aby tego unikać, ponieważ mają one istotny wpływ na wydawane orzeczenia, w tym także na skazanie niewinnych osób. Taki też jest jeden z głównych celów prezentowanej Metodyki, by kompleksowo przygotować adwokata i radcę prawnego w sprawach przestępstw oraz wykroczeń w ruchu drogowym – nie tylko pod kątem wiedzy, ale także umiejętności praktycznych. Nie należy również zapominać o istotnej roli opinii biegłych sądowych, które – jeśli są nierzetelne bądź błędne – mogą powodować negatywne, daleko idące konsekwencje tak dla stron procesowych, jak i dla całego wymiaru sprawiedliwości. Niezbędna jest więc *inter alia* podstawowa wiedza na temat **taktyki przesłuchania biegłego przez obrońcę lub pełnomocnika w procesie karnym**. Jak wskazują dane, w postępowaniu karnym w latach 2001–2016 w I instancji w sądach rejonowych zostało uniewinnionych tylko 2,38% osób. Z kolei z przepisu art. 86 i 87 KW w latach 2001–2014 odsetek ten wśród prawomocnych wyroków był nieco wyższy i wyniósł 5,52% (obliczenia własne na podstawie danych MS).

Niezwykle istotne przy aspektach praktycznych każdej publikacji, a już w szczególności „Metodyki pracy adwokata i radcy prawnego w sprawach przestępstw oraz wykroczeń drogowych”, jest podbudowanie jej bogatym orzecznictwem, a także poglądami przedstawicieli piśmiennictwa w prezentowanych kwestiach. Proces dowodzenia w tych sprawach jest niezwykle skomplikowany. Same bowiem spostrzeżenia, sugestie i wskazówki – nawet osoby, która od dłuższego czasu wykonuje określony zawód prawniczy – bez oparcia ich na wiedzy teoretycznej, mogłyby zafałszować prawdziwy obraz rzeczywistości i działalności procesowej adwokata oraz radcy prawnego w procesie karnym. Dlatego też w Metodocy wskazano **1250 orzeczeń** (również niepublikowanych), a także **ponad 500 pozycji literatury przedmiotu**. W sytuacji gdy wydano głosę do danego judykatu, zostało to zaznaczone w nawiasie wraz z odesłaniem do dokładnego miejsca jej publikacji.

Jak ważne są zagadnienia przedstawione w prezentowanej publikacji, pośrednio może świadczyć fakt, że w samej tylko części dotyczącej biegłych zostało powołanych i omówionych ponad 500 orzeczeń, a odnośnie do zasad bezpieczeństwa w ruchu lądowym – ponad 200. Zostały one starannie wyselekcjonowane, tak aby Czytelnik nie musiał sięgać do innych opracowań, niejednokrotnie bowiem ustalenie przyczyn wypadku komunikacyjnego (i kolizji) przysparza poważnych trudności. W sytuacji gdy wskazany w orzeczeniu przepis został wydany pod rządami uprzednio obowiązującego Kodeksu karnego czy też Kodeksu postępowania karnego, w nawiasie podano jego aktualny odpowiednik. Ponadto, gdy powoływany jest pogląd przedstawicieli piśmiennictwa z komentarza, każdorazowo wyraźnie wskazano przepis, z którego on dokładnie pochodzi (np. komentarz do art. 193 KPK).

W Metodocy przedstawione zostały niejednokrotnie *in extenso* nie tylko tezy danego prejurydykatu, ale również fragmenty jego uzasadnienia w celu lepszego zobrazowania omawianego zagadnienia, a także ze względu na ich znaczenie dla praktyki sądowej oraz adwokackiej i radcowskiej. W opracowaniu **odróżniono sentencję judykatów od ich uzasadnień**. Ponadto przy większości z nich został przedstawiony komentarz. Wszystkie zamieszczone akty prawne posiadają datę ich wejścia w życie, a przy aktach archiwalnych – także datę utracenia mocy. Przy znacznej części omawianych zagadnień podany jest również odnośnik do literatury przedmiotu po to, aby Czytelnik nie musiał szukać odpowiedniego fragmentu,

by skonfrontować przedstawione zagadnienia i poglądy, oraz po to, aby ułatwić Mu dostęp do danej części opracowania. W publikacji uwzględniony jest **stan prawny i orzecznictwo** Sądu Najwyższego, sądów powszechnych oraz administracyjnych, a także Europejskiego Trybunału Praw Człowieka **na dzień 1.9.2022 r.**

Opracowanie ma **charakter interdyscyplinarny** – łączy wątki nie tylko z zakresu **postępowania karnego i prawa karnego materialnego, prawa wykroczeń oraz postępowania w sprawach o wykroczenia**, ale również – w ograniczonym zakresie – z **prawa karnego wykonawczego, kryminalistyki, socjologii**, a także **medycyny**.

Metodyka jest podzielona na cztery części.

Część I to omówienie wybranych przestępstw i wykroczeń drogowych pod kątem analizy karnoprawnej – i obejmuje cztery rozdziały. Wskazuje na **ustawowe znamiona przestępstwa prowadzenia pojazdu mechanicznego w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego w ruchu lądowym** (art. 178a KK), **spowodowania wypadku komunikacyjnego** (art. 177 KK), **wypadku drogowego popełnionego w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego** (art. 178 KK), a także **wykroczeń dotyczących kolizji drogowych i prowadzenia pojazdu w stanie po użyciu alkoholu lub podobnie działającego środka**. Przedstawione są tu również różnice pomiędzy kierowaniem i prowadzeniem pojazdu, a także **kary** (z uwzględnieniem przepisów art. 37a i 37b KK, które od 1.7.2015 r. wprowadziły możliwość stosowania kary zamienniej – m.in. grzywnę lub karę ograniczenia wolności zamiast kary pozbawienia wolności), **środki karne oraz środki kompensacyjne** grożące za ich popełnienie. W rozdziale pierwszym poruszone są także **zagadnienia odpowiedzialności karnej osoby prowadzącej holowany pojazd mechaniczny w stanie nietrzeźwości** i problematyki kwalifikacji prawnej czynu zachowania sprawcy, który kierując pojazdem mechanicznym w stanie nietrzeźwości, w następstwie naruszenia zasad bezpieczeństwa w ruchu, powoduje wypadek komunikacyjny. W rozdziale drugim przedstawiono dodatkowo kwestie **odpowiedzialności karnej instruktora oraz egzaminatora za wypadek lub wykroczenie komunikacyjne**. Aspekty te są szczegółowo omówione z uwzględnieniem ostatnich nowelizacji.

Część II. Problematyka zasad bezpieczeństwa w ruchu drogowym – pomimo wielu opracowań przedstawicieli literatury i orzecznictwa sądowego jest nadal zagadnieniem złożonym, jeśli chodzi o praktykę polskiego wymiaru sprawiedliwości. Zawiera ona usystematyzowane poglądy piśmiennictwa w tym temacie, jak również kompleksowe orzecznictwo sądowe.

Na powstanie części drugiej Metodyki złożyło się kilka powodów. *Primo*, do dnia obecnego brak jest kompleksowych i aktualnych opracowań w tym temacie, uwzględniających literaturę przedmiotu oraz najnowsze orzecznictwo sądowe. *Secundo*, pomimo wielu prac w kwestii zasad bezpieczeństwa w komunikacji, w tym również funkcjonujących na rynku komentarzy dotyczących ustawy z 20.6.1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 988 ze zm.), część wyroków sądów jest powielana często z błędami. Są to nie tylko tzw. literówki czy pomyłki w datach, ale przede wszystkim cytowanie judykatów Sądu Najwyższego w sposób niedosłowny. Ponadto podczas pogłębionej analizy niniejszych zagadnień można odnotować błędy we wskazywaniu prawidłowego orzeczenia (jak np. omyłki w zakresie rodzajów orzeczeń – wyroków i postanowień), które są powtarzane niekiedy przez innych przedstawicieli piśmiennictwa, a także sądy.

Tertio, niniejsza – druga część publikacji – ma również na celu zwrócenie uwagi na często spotykany proceder podejmowany przez organy ścigania, a mianowicie, że kierują one akt oskarżenia lub wnioski o ukaranie do sądu przeciwko niewłaściwemu sprawcy zdarzenia bądź też – co gorsza – przeciwko obydwu osobom, które brały udział w zdarzeniu, wychodząc z założenia, iż do jednej z podstawowych zasad procesu karnego, a mianowicie prawdy materialnej, ma dojść sąd w toku postępowania jurysdykcyjnego. Ponadto, żywię nadzieję, że dzięki tej publikacji sędziowie nie będą każdorazowo powoływać biegłych z zakresu techniki jazdy i ruchu drogowego oraz rekonstrukcji wypadków drogowych do zbadania przyczyny wypadku komunikacyjnego – a już w szczególności kolizji drogowej. Wystarczy bowiem dokonać tylko właściwej subsumcji prawidłowo zgromadzonego materiału dowodowego w sprawie. Często bowiem okazuje się, że jego dokładna analiza wskazuje, iż taka „pomoc” biegłego nie jest niezbędna, a już na pewno nie dla stwierdzenia, kto ponosi odpowiedzialność za dane zdarzenie.

Bez wątplenia cenne wskazówki odnajdą w prezentowanej części **instruktorzy nauki jazdy**. Również przyszli kierowcy, a obecni **kursanci**, mogą zapoznać się z cennymi uwagami dotyczącymi najczęstszych błędów popełnianych przez osoby prowadzące pojazd mechaniczny w ruchu drogowym na podstawie przedstawionych oraz omówionych rzeczywistych stanów faktycznych. *In principio* należy przypomnieć, że zasady bezpieczeństwa w ruchu lądowym można naruszyć umyślnie lub nieumyślnie, a spowodowanie wypadku drogowego może nastąpić tylko w sposób nieumyślny.

Należy również wskazać, że oprócz licznego orzecznictwa sądowego, które znajduje się przy omówieniu poszczególnych kwestii dotyczącej prezentowanej zasady bezpieczeństwa w ruchu, każdy rozdział *Metodyki* kończy się dodatkowym **przeglądem orzecznictwa**. Sprawia to, że *Metodyka* ma charakter wyczerpujący i kompleksowy z uwzględnieniem wszystkich najistotniejszych judykatów wydanych w niniejszej kwestii. W celu dokładnego i szerszego zobrazowania sentencji niektórych wyroków zaprezentowanych w części drugiej *Metodyki* – w „Przykładach z orzecznictwa” – wskazano najistotniejsze fragmenty uzasadnień sądowych z adnotacją na marginesie „Ważne dla praktyki”.

Część III *Metodyki* przedstawia **aspekty procesowe i kryminalistyczne dotyczące wypadków oraz kolizji drogowych, a także prowadzenia pojazdu mechanicznego w stanie nietrzeźwości w ruchu lądowym**. Znajdziemy w niej w poszczególnych rozdziałach omówienia dotyczące:

- 1) **roli opinii biegłego w procesie karnym** (m.in. wybrane aspekty praktyczne opinii biegłego, w tym w szczególności:
 - a) najczęściej popełniane przez nich błędy przy wydawaniu opinii,
 - b) **przykłady poprawnie i wadliwie zadawanych pytań biegłemu oraz ogólne zasady ich formułowania,**
 - c) **taktykę przesłuchania na rozprawie,**
 - d) status tzw. opinii prywatnej,
 - e) **kryteria oceny dowodu z opinii biegłego,**
 - f) rekonstrukcję wypadków drogowych z laboratorium kryminalistycznego Policji,
 - g) wpływ wydanych wcześniej opinii na neutralność pracy nowego biegłego,

- h) **opiniowanie w sprawach stanu upojenia alkoholowego oskarżonego,**
- i) **szczególną rolę biegłego z zakresu techniki i taktyki jazdy oraz rekonstrukcji wypadków drogowych);**
- 2) **czasu reakcji kierowcy,** a także wybrane zagadnienia opiniowania **wypadków drogowych z udziałem pieszych** (aspekty, **jak są ustalane w praktyce prędkości** ruchu pieszych, w tym również **najistotniejsze publikacje** – polskie oraz zagraniczne – dotyczące prędkości poruszania się pieszych po jezdni, **na które powołują się często biegli przy sporządzanych opiniach);**
- 3) **znowelizowanych przepisów pobierania krwi od osoby w celu ustalenia zawartości alkoholu w organizmie,** problematykę dopuszczalności stosowania środków przymusu bezpośredniego oraz wybrane aspekty przesłuchania osoby zatrzymanej będącej pod wpływem alkoholu;
- 4) **wpływu alkoholu na fizjologię człowieka** [różnice pomiędzy legalizacją a wzorcowaniem, funkcjonowanie analizatorów wydechu oraz niepewności pomiaru dotyczące stężeń zawartych w kluczowych punktach pomiarowych, tj. takich, od których określa się „stan nietrzeźwości” (0,25 mg/l) oraz „stan po użyciu alkoholu” (0,10 mg/l), a także wyniki przeprowadzonych – również przez Autora publikacji – badań w celu sprawdzenia, jak długo alkohol zalegający utrzymuje się w jamie ustnej i górnych drogach oddechowych].

Odnosząc się do kwestii prawidłowego formułowania pytań do biegłego oraz taktyki jego przesłuchania na rozprawie, warto nadmienić, że nie jest tajemnicą okoliczność, że część przedstawicieli organów ścigania preferuje biegłych „ulegliwych”, którzy bez najmniejszego problemu są w stanie właściwie podbudować tezę aktu oskarżenia. Spotkali się z tym niejednokrotnie w praktyce nie tylko sami adwokaci czy radcowie prawni, ale również przedstawiciele wymiaru sprawiedliwości. Dlatego też **nierzwykłe cenne są** – co zostało wskazane w prezentowanej publikacji – wskazówki dotyczące próby **podważenia negatywnej dla klienta opinii biegłego** z zakresu techniki i taktyki jazdy oraz rekonstrukcji wypadków drogowych.

W IV części zawarto wzory pism procesowych (m.in. **zażalenie na zatrzymanie prawa jazdy, wniosek o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego z zakresu toksykologii, sprzeciwy od wyroków nakazowych**, oświadczenie o wstąpieniu w prawa zmarłego oskarżyciela posiłkowego, upoważnienie tymczasowe do obrony udzielone przez inną osobę niż podejrzany, **wniosek o wezwanie biegłego celem złożenia ustnej uzupełniającej opinii**, wniosek o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego, a także **o wyłączenie biegłego**).

Czytelnik w **Metodyce pracy adwokata i radcy prawnego w sprawach przestępstw oraz wykroczeń drogowych**, oprócz odpowiedzi na pytanie, czy spowodowanie wypadku przez nietrzeźwego kierującego automatycznie przesądza o jego winie, czy kierujący pojazdem uprzywilejowanym korzysta z **bezwzględnej pierwszeństwa** podczas przejeżdżania przez miejsca, w których przecinają się kierunki jazdy na jezdni przy jeździe na wprost i jaka jest **różnica pomiędzy kierowaniem a prowadzeniem pojazdu** oraz taktyką i techniką jazdy, nabędzie wiedzę na temat tego, **dlaczego nie warto składać wniosku**

o skazanie bez przeprowadzania rozprawy/dobrowolne poddanie się karze przy chęci uzyskania warunkowego umorzenia postępowania karnego, czy możliwe jest zapamiętanie prędkości pojazdu przed wypadkiem (i ewentualne konsekwencje takiej wypowiedzi), a także, w jaki sposób alkohol oraz środki odurzające wpływają na swobodę wypowiedzi oraz jakie są konsekwencje procesowe przesłuchania osoby będącej w takim stanie i możliwość skrócenia przez sąd zakazu prowadzenia pojazdów, warunki uznania za wykonany środek karnego orzeczonego dożywotnio. Ponadto zapozna się z prawidłową podstawą prawną przy składaniu wniosku o zgodę na widzenie przez organy procesowe, statusem procesowym adwokata i radcy prawnego w przypadku zatrzymania osoby podejrzanej, a także co zrobić w sytuacji, gdy wynik badania klienta przy użyciu tzw. alkometru wyniósł 0,10 mg/l czy 0,25 mg/l.

Niniejsze 3. wydanie zawiera zaktualizowane bogate orzecznictwo oraz omówienie najnowszych zmian legislacyjnych wprowadzonych m.in.:

- 1) ustawą z 2.12.2021 r. o zmianie ustawy – Prawo o ruchu drogowym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2021 r. poz. 2328), która dotyczy poprawy bezpieczeństwa na drogach, w szczególności przez „walkę” z przestępstwami drogowymi, oraz wsparcia osób najbliższych ofiar przestępstw wypadków drogowych ze skutkiem śmiertelnym;
- 2) ustawą z 20.4.2021 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2021 r. poz. 1023);
- 3) ustawą z 25.2.2021 r. o zmianie ustawy – Prawo o ruchu drogowym (Dz.U. z 2021 r. poz. 463), która wprowadziła większą ochronę w rejonie przejść dla pieszych, zakaz korzystania z telefonu komórkowego podczas przechodzenia przez jezdnię, penalizuje jazdę na tzw. zderzak oraz zrównała prędkość w obszarze zabudowanym do 50 km/h w dzień i nocy;
- 4) ustawą z 16.10.2019 r. o zmianie ustawy – Prawo o ruchu drogowym (Dz.U. z 2019 r. poz. 2202), która wprowadziła tzw. korytarz życia i jazdę na suwak;
- 5) ustawą z 19.7.2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2019 r. poz. 1694);
- 6) rozporządzeniem Ministra Zdrowia i Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z 28.12.2018 r. w sprawie badań na zawartość alkoholu w organizmie (Dz.U. z 2018 r. poz. 2472), tj. znowelizowanych przepisów dotyczących pobierania krwi od osoby w celu ustalenia zawartości alkoholu w organizmie;
- 7) zarządzeniem Nr 30 Komendanta Głównego Policji z 22.9.2017 r. w sprawie pełnienia służby na drogach (Dz.Urz. KGP z 2017 r. Nr 64) wraz ze zmianami w nim wprowadzonymi zarządzeniem Nr 59 Komendanta Głównego Policji z 10.7.2019 r. (Dz.Urz. KGP z 2019 r. Nr 95).

Ponadto szczegółowo prezentuje – z uwzględnieniem najnowszego orzecznictwa sądowego – znaczenie pojęcia wyjątkowego wypadku, uzasadnionego szczególnymi okolicznościami, jak należy w praktyce interpretować tzw. jazdę na suwak i jazdę na zderzak oraz omawia ustawa z 7.7.2022 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (druk sejmowy Nr 2024, Sejm RP IX kadencji; na dzień 1.9.2022 r. ustawa powróciła do Sejmu po popraw-

kach Senatu), która penalizuje m.in. zachowanie sprawcy **w sytuacji, gdy bezpośrednio po spowodowaniu wypadku drogowego**, spowodowaniu katastrofy lub jej bezpośredniego niebezpieczeństwa w ruchu lądowym, morskim lub powietrznym, **spożywa napój alkoholowy lub zażywa środek odurzający, zaostrenie sankcji za prowadzenie pojazdu mechanicznego w ruchu lądowym, wodnym lub powietrznym w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego, jak również możliwość orzeczenia przepadku pojazdu mechanicznego prowadzonego przez sprawcę w ruchu lądowym.**

Metodyka jest przeznaczona przede wszystkim dla **adwokatów i radców prawnych** zajmujących się kwestią wypadków oraz kolizji komunikacyjnych, prowadzenia pojazdu mechanicznego w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego, a także problematyką zasad bezpieczeństwa w ruchu drogowym – **w aspekcie karnoprawnym, procesowym i kryminalistycznym**. Poza tym, co oczywiste, publikację można polecić **sędziom i prokuratorom, policjantom, biegłym, kierowcom, instruktorom nauki jazdy oraz kursantom**, jak również **aplikantom i studentom kierunków prawniczych oraz nauk o bezpieczeństwie** (w tym seminariów i kół naukowych, chcących pogłębić wiedzę wykraczającą poza standardowy podręcznik z procesu karnego, materialnego prawa karnego oraz wykroczeń). Z uwagi na kazuistyczne omówienie każdej części Metodyki – należy ją zarekomendować także **przedstawicielom nauki prawa i procesu karnego, wykroczeń oraz kryminalistyki**.

In fine, Metodykę tę chciałbym zarekomendować nie tylko ww. podmiotom, ale wszystkim osobom chcącym zapoznać się z aktualnym i kompleksowym opracowaniem dotyczącym przestępstw oraz wykroczeń drogowych, a także zasad bezpieczeństwa w ruchu drogowym.

Łódź, wrzesień 2022 r.

adwokat dr *Mariusz Oleżątek*

[Przejdź do księgarni →](#)